

Administratīvie pārkāpumi reformas ēnā

Ādministratīvo pārkāpumu kodekss savu laiku ir nodzīvojis, sagaidāms, ka tā vietā jau no 2018. gada stāsies spēkā jauns likums, bet sodi tiks ietverti attiecīgajos likumos

Administratīvo pārkāpumu kodeksa reforma Saeimā īcerēts akceptēt līdz 2017. gada vasarai. Tādējādi noslēgsies vairāk nekā sešus gadus ilgais darbs, kura pirmsākumi mēlejami jau 2011. gadā. Savukārt 2013. gada janvārī valdībā tika akceptēta Administratīvo sods sistēmas attīstības koncepcija, uz kuras pamata tad arī notiek APK reforma. Administratīvo pārkāpumu procesa likumprojekts ir akceptēts Saeimā otrajā lasījumā, un prieķlikumu izskatīšana trešajam lasījumam paredzēta jau nākamā gada sākumā.

Cita pasaule

AS Reverta Vadības juridiskā atbalsta un restrukturizācijas dajās vadītājs Rolands Nei-lands atgādina, ka šobrīd administratīvo pārkāpumu sodu noteikšana un piemērošana noteik saskaņā ar LPSR Augstākās Padomes 1984. gada 7. decembri pieņemto Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu (LAPK), tas ir, saskaņā ne tikai ar 32 gadus vecu likumu, bet ar likumu, kas piemēts citā politiskajā režīmā un līdz ar to pie pavānīcas sabiedrības tiesiskās apzinās. «Kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas LAPK ir grozīts 144 reizes. Ja citās tiesību nozārēs vecais padomju laika procesuālie kodeksi sen ir atcelti (Latvijas Civilprocesa kodeks 1999. gadā, bet Latvijas Kriminālprocesa kodekss – 2005. g.), pieņemot jaunus procesu likumus (Civilprocesa un Kriminālprocesa likumu), tad LAPK ar daudzajiem grozījumiem ir izdzīvojis līdz mūsdienām,» uzsvēr R. Nei-lands. Viņam nav šaubu, ka likums ir morāli novecojis un tajā ir daudzas pretrunas, jo, neņemot vērā hēlo grozījumu skaitu, LAPK sistēmiski un kompleksi ne reizi nav «inven-tarizējis». Minēto iemeslu dēļ 2013. gada februārī Ministru kabinets (MK) atbalstīja jaunu koncepciju par administratīvo sodu sistēmu. Koncepcija par-dekā, ka jaunajā Administratīvo pārkāpumu procesa likumās ietverta vispārīga daļa, kurā tiks regulēts administratīvās atbildības pamats, jēdziens, subjekts (pārkāpejs), apstākļi, kas izslež administratīvo atbildību, administratīvo sodu veidi utt., un procesuāla daļa, kurā tiks regulēta administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanas kārtība, lietu piekrītība, lievedība administratīvo pārkāpumu lietās, procesuālie termiņi, to personu tiesības un

pienākumi, kuras piedalās administratīvo pārkāpumu lietu lietvedībā.

Sevi izsmēlis
«Administratīvo pārkāpumu kodeksš pašreizējā veidolā ir sevi izsmēlis, jo politiķi, to nemitīgi grozot un papildinot, ir radījuši Administratīvā haosa likumu, kā rezultātā skaidrības par piemērošanas īstenošanu bieži vien nav ne vien advoķatiem, bet arī tiesnešiem»,
skaidro ZAB *Klotiņi & Sērgis* zvērināts advokāts un *European Law Firm* valdes loceklis Ivo Klotiņš. Vienaprāt, APK reformai jau sen ir nobriedis. «Administratīvā pārkāpumu procesa likumprojekts tā kā maina situāciju, tomēr, nemainot piemērošanas praksi no padomju laikiem, nekas neuzlabosies un haosa turpināsies, lai cik labs būtu pats likums,» uzsvēr I. Klotiņš. Viņš savu sacītu pamato ar to, ka administratīvā pārkāpumu piemērotāju vēlme ir visus sodit, cik vien tās iespējams, un šie sodi veido zināmu daļu no attiecīgo piemērotāju budžetiem, tāpēc tos bieži dēvē par «pašu iepēmumiem». «Ir vēl kāda interesa lieta - pašvaldības tērē nauju, lai saliktu stāvēšanas aizliegumā zīmes pie privātājiem lielveikalim, un pēc tam iekasē nauju pēc maksimāla soda apmēra, un augstākā iesātē vai pašvaldību administratīvās komisijas arī nevienu šādu lēmumu neatcel. Pašval-

tadėjai «nāk nauda», visi, tai skaita lieveliaukai vadiba, ir amperinėt, izpemot soditos autovaditėjus,» stästa I. Klotinyš. Vinaprat, lai mainiut administratīvo sodu piemērošanu, natielcigajam pašvaldību administratiivajam komisijam, kuras palaikia var nebūt pat nevienu loceklę ar jurista izglītibū, ir ją parieti uz Administratīvo pārkāpumu lietu tiesām, kā tas ir, piemēram, Malta un Spānija.

Cienījams vecums

„Šķiet, ka Administratīvo pārkāpuma kodekss ir vienīgais normatīvais akts, kurš ir spēkā vēl kopš padomju laikiem,“ situāciju skaidro Saeimas Juridiskā komisijas priekšsēdeitājs Gaidis Bērziņš. Viņš atgādina, ka šis likums, kaut arī darīja daudzām grozījumiem un papildinājumiem, ir spēkā kopš 1984. gada 7. decembra. „Reforma ir nepieciešama, jo tajā grozījumi tiek veikti praktiski neaprātūki, trūkst tiesīskās noteiktības sodu amperos, ir problēmas sodu izpildē, no-

ZAB Klotini & Serīgši zvērīnās advokāts un European Law Firm valdes loceklis Ivo Klotiņš: „Kamēr nemainīs pieņemtāju (pašvaldību politiku un arī cita veida kontroli) izpratni par sociānas būtību – fiziskām personām tas ir audzināša rakstura sods, juridiskajām – savas darbības sakārtosanai –, vienlaikus vērējot soda apmēra lietderīgumu, nepieciešamību un pamatošību, nekas nemainīs.»

vecojusi sodu sistēma, proti, ir administratīvais arests, kurā sakārā ir astoņas lietas Satversmes tiesas,» pārmaiņu pieņemšanai ieizmēr G. Bēriņš. Viņš norāda, ka savulaik Saeimas Juridiskajai komisijai reizi mēnesī no ministrijām nākušas iniciatīvas ar APK grozījumu projektiem. «Deputāti rakstīja vēstuli (premjermiņstrei Laimdota Straujumai) un aicināja valdību grozījumus APK sagatavot pakotnēs, pirms tam par tām izstrīdoties Tieslietu ministrijā un tikai tad iesniegt Saeimā. Situācija kopš tā laika ir uzlabojusies, tomēr iecerēta APK reforma tāpēc jau nav apturēta,» stāsta G. Bēriņš. Viņš norāda, ka Saeimā Juridiskā komisijas apakškomisija vairāk nekā gadu skrupulozi vērtēja katru normu un arī gatavoja priekšlikumus attiecīgo normu pilnveidošanai. Diskusijas vēl nav beigušās, jo, kā atzīst G. Bēriņš, ir jautājumi par sodu politiku kā tādu, neskaistot tehniskos precējumus. Jāatgādina, ka kopumā

bijuši 367 iebildumi un 250 priekšlikumi, kuru izskatīšanai nai dausījumi ir bijis vaja-dzīgs daudz laika.

Redz ieguvumus

Sodu politika tiks noteikta Administratīvo pārkāpumu procesa likumā, bet piemērojamie sodi tiks noteikti attiecīgajos likumos. Pašlaik speciālajos likumos ir sodi, piemēram, par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem. Prakse ir dažāda. Šādā pieejā līdzsvaro sanciju smagumu atbilstoši pārkāpumu apmēram vienās jomas ietvaros. "Atbildības dalīšana specializētajos likumos pārārīcīviem tievglāk saprotamu un uzveramu, jo pašlaik APK paredz teju 500 dažādu pārkāpumu un nav iespējams tos savā starpā salāgot pēc bīstamības un kaitīguma," skaidro G. Bērziņš. Savu sacīto viņš pamato ar to, ka sods par vie-nu nodarījumu ir, šķiet, maigs salīdzinājumā ar citu, kuram ir daudz kaitīgāka ieteikme. Saeimas atbildīgās komisijas

Redz ieguvumus

Sodu politika tiks noteikta Administratīvo pārkāpumu procesa likumā, bet piemērojamie sodi tiks noteikti attiecīgajos likumos. Pašlaik speciālajos likumos ir sodi, piemēram, par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem. Prakse ir dažāda. Šādā pieejā līdzsvaro sankciju smagumu atbilstoši pārkāpuma amēram vienai jomas ietvaros. "Atbildības dalīšana specializētajos likumos padara ris cīvilēkiem to viegлā saprotamu un uztveramu, jo pašlaik APK paredz teju 500 dažādu pārkāpumu un nav iespējams tos savā starpā salagot pēc bīstamības un kaitīguma," skaidro G. Bērziņš. Savu sacīto viņš pamato ar to, ka sods par vienu nodarījumu ir, skiet, maigs salīdzinājumā ar citu, kuram ir daudz kaitīgāka ieteikme. Saeimas atbildīgās komisijas

vadītājs vērš uzmanību uz to, ka līdzās APK vēl pastāv arī pašvaldību noteikumi, kuros ir paredzēta administratīvā atbildība. G. Bērziņš cer, ka reforma arī noveršīs situāciju, kad par vienu un to pašu pārkāpumu var piemērot gan administratīvo sodu, gan papildsodu. «Nevar būt tā, ka vienā situācijā tas ir pamatsods, citā papildsods, un par vienu un to pašu nodarījumu var dabūt divus sodus», norāda G. Bērziņš. Pašlaik kopumā ir paredzēts 40 dažādu institūciju, kurus var piemērot administratīvo atbildību. «Ecerēt kārtība dos mazākais iespējas administratīvo pārkāpumu komisijām variēt ar sodiem konkrētās situācijās», vēl vienu būtisku niansi min G. Bērziņš.

Cita pieeja

Sodi par administratīvajiem pārkāpumiem netiks ietverīti Administratīvo pārkāpumu procesi likumā, bet gan nozaru speciālojus likumos. Lai gan šāda sistēma ir jauna un neliela Latvijas iedzīvotājā, juristiem un amatpersonām, kuras piemēro administratīvos sodus, R. Neilands atzīst, ka tā ir logiska. «Piemēram, par ceļu satiksmes pārkāpumiem šobrīd vienlaicīgi ir jāpiemēro vairāki normatīvie akti – Ceļu satiksmes likums, MK noteikumi «Ceļu satiksmes noteikumi», MK noteikumi «Pārkāpumu uzskaites punktu sistēmas piešķiršanas noteikumi», kā arī LAPK. Administratīvo pārkāpumu reformas ietvaros šis piemērojamo normatīvu aktu skaits samazināsies, kas gan atvieglos administratīvo pārkāpumu procesu amatpersonām, tiesnešiem un vainingo pārstāvjiem – juristiem –, gan būs vieglāk saprotams pašiem pārkāpējiem,» – pārliecinās ir R. Neilands. Viņš pozitīvi vērtē arī likumprojektā paredzēto jauninājumu, ka personai, kura ar tiesas spriedumu būs atzīta par vainīgu administratīvu pārkāpuma izdarīšanā, būs pienākums atlīdzīnā procesuālos izdevumus. «Šobrīd administratīvo sodu pārsūdzēšanai sudzību ienesdēļiem ir bezmaksas, tas ir, šie izdevumi tiek segti no

Valdes locekļu lieta

LTRK ir vērsusi likumdevēja uzmanību uz likumprojekta normām, kas paredz atbildību par juridiskas personas pārkāpumiem noteikt ne tikai pašā juridiskajai personai (kā tas ir tagad), bet arī juridiskās personas valdei un citiem pārstāvjiem, tādējādi liecot atbil-

AS Reverte Vādfibas juridiskā atbalsta un restrukturizācijas daļas vadītājs Rolands Neilands: «Administratīvo pārkāpumu sodu reforma ir vērtējama kā nepieciešama un pozitīva, ļācer, ka tā tiks virzīta uz pieņemta parlamentā atvērķā gaitā nekā līdz šīm, jo sākotnēji bija plānots, ka jaunais modeells stāsies spēkā ar 2016. gadu.»

FOTO - VITALIS ŠPIŅIERS, UENĀS BUSINESS

dēr ar savu personisko mantu par juridiskas personas pieļautajiem pārkāpumiem. «Jāpielik LTRK, ka būtiski atšķiras personas mantiskais stāvoklis, piemēram, naudas sods, kas būtu samērīgs juridiskai personai, var nebūt samērīgs fiziskai personai kā juridiskas personas pārstāvam. Šo jauievemu būtu nepieciešams rūpīgi pārdomāt, taču, sprižot pēc likumdošanas dokumentiem, tam nav pievērsta rūpīga uzmanība,» tā R. Neilands.

Cita atskaites sistēma

«Likumprojekta skaidri formulēta administratīvā pārkāpuma jēdziens un atbildibū izslēdzīsies apstākļi, mainīta pašvaldības kompetence administratīvo pārkāpumu kontekstā. Kā tie būs jāvērtē pēc Administratīvā procesa likuma, nevis pēc attiecīgās pašvaldības izdotajiem noteikuumiem un tajos ietvertajiem soda apmēriem,» uz līgumū minēt jauninājumus atbild G. Bērziņš. Kā vēl viena novīte ir naudas soda izteikšana vienībās, kur viena vienība ir pieci eiro. «Tas nozīmē, ka minimālais sods fiziskām un juridiskām personām ir divas naudas soda vienības – 10 eiro –, bet maksimālais sods fiziskām personām – 400 naudas soda vienību jeb 2000 eiro un juridiskajām personām – 4000 naudas soda vienību jeb 20 000 eiro. Šāda risinājums tiek iedzīvotās, lai nepārtrauktī nav jāmaina sodi naudas izteiksmē,» tā G. Bērziņš. Viņš atzīst, ka protams, vēl paliks sodi, kas tiek noteiktū procentos no neto apgrozījuma, taču tie ir atsevišķa kategorija – konkurrences un vēl specifisku jomu pārkāpumiem. «Nē, šāda pīeja nav paredzēta,» tā uz jautājumu, vai administratīvā soda apmērs nebūtu jāsaista ar katras personas ienākumiem un jānosaka procentos no pēdējā gada ienākumu apmēra, atbild G. Bērziņš. Viņš atzīst, ka ir valsts, kurās šāda sodu politika darbojas, bet ir jautājums, vai vains apmērs ir mērāms

atkārba no ienākumiem līmeni. «Arguments, ka soda nauða jāmaksā vairāk tikai tāpēc, ka ienākumi ir lielāki, jāvērtē kontekstā ar soda mērķi,» tā G. Bērziņš.

Mazais kriminālprocess

«Jā, Latvija bieži vien pārsūdzības tiesā ir savdabīgs sports, taču, ja juridiskajām un fiziskajām personām par katra vismazāko pārkāpumu uzliek maksimāli iespējamā naudas sodu (arī tur, kur nav pat pārkāpuma sastāva, kur protokola aizpildītājs nevar izskaidrot nedz objektīvo, nedz subjektīvo pusī), turklāt šī soda nauda jau ir akūti nepieciešama iesādēm un pat paredzēta to budzētos, tad logiski, ka visiem ir vēlme šos sodus apstrīdēt,» uz jautājuma par katru lēmumā pārsūdzēšanas lietderību atbild I. Klotiņš. Viņš norāda, ka bez naudas soda var taču arī izteikt brīdinājumu, un to piešķir arī celu policija. «Ko varam gribēt, ja, nonākot strīdam par administratīvo pārkāpuma piemērošanu tiesas, pašvaldību administratīvās komisijas locekļi vai augstākās iestādes amatpersonas tikai tad uzkata, ka tiek piemērots sods, kaut arī tiesa ir tikai pārsūdzēšanas iestāde,» norāda I. Klotiņš. Viņš norāda, ka būtību administratīvo pārkāpumu process ir savdabīgs mazais kriminālprocess un pēc šāda principa tas darbojas, piemēram, Polijā. «Kamēr nemainīties piemērotāju (pašvaldību policistu un arī cita veida kontrolieru) izpratne par sodīšanas būtību – fiziskām personām tas ir audzināša rakstura sods, juridiskajām – savas darbības sakārtošanai –, vienlaikus vērtējot soda apmēra lietderīgumu, nepieciešamību un pamatošību, nekas nemainīties neatkarīgi no tā, kāds būs likums,» probļemu loko ataino I. Klotiņš. Viņaprāt, izcilākais risinājums būtu pašvaldību administratīvo pārkāpumu komisiju un iestāžu amatpersonu izpratnes un zināšanu līmeni būtiski paaugstināt, tādējādi faktiski

Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs Gaidis Bērziņš: «Atbildības dalīšana specializētajos likumos padarīs cilvēkiem to vieglāk saprotamu un uzveramu, jo pašlaik APK paredz teju 500 dažādu pārkāpumu un nav iespējams tos savā starpā salāgot pēc būstamības un kaitīguma.»

FOTO - EVA ČAUKA

Baltais zvirbulis

No Baltijas valstīm Latvija būs vienīgā, kura būs pārgājusi uz šo sistēmu, jo Igaunijā un Liepāvā, tāpat kā pašlaik Latvijā, joprojām viss ir koncentrēts vienā APK. «Eiropā ir dažāda prakse – vai nu visi administratīvie sodi ir salikti vienā likumā, vai arī sadaliti konkrētajos likumos,» skaidro G. Bērziņš. Viņš norāda, ka Latvija ieceļējusi pāriet uz Skandināvijas valstu modeli. Protī, Somijā, Zviedrijā, Dānijā, arī Vācijā, Čehijā, Slovākijā, Malta un citās valstīs administratīvie sodi ir noteikti speciālajos likumos.

Māris Kirsons